

Оригинални научни рад

УДК 338.483(497.11)
Original scientific article

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ У ТУРИСТИЧКОЈ ПОНУДИ СРБИЈЕ

Михајло Ранисављевић^{1*}

*Војнотехнички институт, Београд

Извод: Војна установа Тара са својом туристичком понудом на планини Тари данас има одређене компаративне и конкурентске предности у туристичкој понуди Србије у односу на неке друге дестинације, али стратешки нису позициониране на домаћем и страном туристичком тржишту у мери које им припада. У раду је извршена анализа досадашњег развоја туризма, на основу чега је утврђено да постоји добре могућности за успешније позиционирање овог дела Србије и војне установе Тара.

Кључне речи: туризам, туристичка понуда, туристички капацитети, војна установа Тара, позиционирање.

Abstract: Military facilities Tara with its tourist offer on Mountain Tara still has some comparative and competitive advantages in touristic offer of Serbia in relation to some other destination, but strategically it is not positioning in the domestic and foreign markets to the extent that they have. The paper is an analysis of past development of tourism, and potentials for the successful positioning at touristic markets of this part of Serbia and military institutions Tara.

Keywords: tourism, tourist offer, tourist facilities, military facilities Tara, positioning.

Увод

Планина Тара налази се у западном делу Србије (Ужички округ), уз десну страну велике окуке Дрине, која је представљена језером Перућац узводно све до бране ХЕ “Бајна Башта“ и истовремено чини северну границу Републике Србије. На истоку се преко Калуђерских Бара постепено наставља на суседну површ Поникве и овде се граница већим делом поклапа са долином Солотушке реке, док у југоисточном делу површ Таре се благом падином спушта у Креманску котлину. Западна граница је представљена стрмим одсеком који пада у басен Дрине и њене притоке Дервенте. Укупна површина Таре износи 193 km², док је просечна висина

¹ Контакт адреса: мранисан@gmail.com

целокупног подручја око 1200 m. Тара има повољан положај према Дрини и акумулацији Перућац, док је асфалтним путем повезана од Калуђерских Бара са Бајином Баштом и Ужицем (30 минута вожње). Из правца запада и југа не постоје значајне комуникације. Подручје Таре које обухвата површину од 19.200 хектара проглашено је 1981. године за Национални парк ради очувања ретких биљних и животињских врста. Заштитна зона око Националног парка Тара износи 37.584 хектара. Природна богатства и специфичности планине Таре привукла су знатан број истраживача природњака, спортиста, научних радника, гостију разни профила, струка и захтева који у својим запажањима износе природне и антропогене вредности, као и могућности развоја различитих облика туризма на овом подручју. Међутим и поред релативно бројних литературних података, веома су оскудни подаци о могућности развоја – позиционирања, уједно и перспективи туризма на планини Тари.

Стога је основни задатак овог рада свеобухватно сагледавање и анализа предходно наведених вредности Таре у циљу развоја туризма у Србији. Тара је за многе још увек „планинска лепотица“, један од ретких предела, где човек може да се у исконској природи одмори, да осети тишину и мир, у раскоши и бујању разних облика живота. Нека од насеља која се налазе на Тари, посетиоцима могу приуштити праву идилу планинског села, али и омогућити разнолике активности. Оваква очувана средина идеална је за развој туризма. Да би ова оаза, готово недирнуте природе, остала и за будућност, једно од решења може бити туризам, као одговорно борављење у природи, којим се чува животна средина и подржава благостање локалног становништва. Туризам на Тари са тачним положајем, распоредом објеката, стањем, местом, мора бити на оваквој природној лепотици најзаступљенији облик остварења економског профита уз подршку јаког маркетинга.

Национални парк Тара

Једна словенска легенда каже како је планину Тару, због својих бројних и непоновљивих природних лепота, изабрао да на њој проживи свој божански живот, добри бог ТАР, по коме је ова планина и добила име. Можда је најбоље одговорио на питање зашто Тара као туристичка дестинација, приликом обиласка националног парка Таре, у манастиру Рача, августа 1996. године, директор Европске федерације за заштиту природе и националних паркова др Еткин Кларк је изјавио: „Ја овако замишљам рај“.

Национални парк Тара има изванредне услове за развој скоро свих облика рекреативних активности, односно туризма. Национални парк Тара је познато и традиционално летње и зимско рекреативно подручје. Повољни

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ

климатски услови, велики број сунчаних дана и природне лепоте пружају све услове за пријатан боравак, шетње и планинарење, Велико језеро да Дрини и у долини Рзава за спортове на води, брдске падине и валовити терени за зимске спортове, а богатство разноврсном дивљачи за ловни туризам. Повољни климатски услови са великим бројем сунчаних дана, изузетан пејзаж и здрава животна средина, пружају све услове за пријатан одмор, рекреацију и рехабилитацију (bronхијална астма, хронични бронхитис, астенија, анемија и сл.). На планини Тари захваљујући проглашењем националног парка успело је да се одупре великој изградњи и огромној комерцијализацији локације у циљу стицања само финансијске добити, што нису успели Златибор и Копаоник, тако да је највећим делом остала оаза нетакнуте природе. Делови националног парка Таре наслањају се на Парк природе Мокру Гору - Шарган и на Заовине са кањоном Белог Рзава за које је покренут поступак о доношењу акта о заштити као парка природе.

Планина Тара и Национални парк Тара припадају делу Старовлашких планина (Старовлашка – Влашка висија). Подручје се налази између 43° 52' и 44° 02' северне географске ширине и 19° 15' и 19° 38' источне географске ширине.

Саобраћајно-географски положај војно туристичких установа

Приступ у национални парк Тара и хотелима ВУ Тара је релативно добар и могућ из три правца: путем Бајна Башта – Калуђерске баре (16 km), Бајна Башта - Перућац – Митровац (27km), Кремна – Калуђерске баре (9 km). Тара се налази на саобраћајном коридору Београд – Ужице – Подгорица – Будва, удаљена од Београда 180 km, 40 km од Ужица, а 16 km од Бајне Баште. Изградњом и проширењем постојећег пута према Јадранском мору кроз Републику Српску од Ужица, Чајетине преко Таре за Вишеград и даље за Требиње, Херцег Нови или Дубровник, Тара је добила још једну прометну саобраћајницу. Пут до мора је скраћен, без великих кривина, опасних црних тачака, без великих успона и са прелепом околином и недирнутом природом. Аутобуска повезаност Таре је веома слаба. Постоје директне аутобуске линије само са Београдом и Новим Садом. У осталим случајевима туристи су приморани да преседају или у Бајној Башти или у Ужицама, те се локалним аутобусима или таксијем превозе до хотела ВУ Таре. Сама путна сигнализација и путна инфраструктура локалних путева и путева који се одвајају од наведених коридора према ВУ Тара је у веома лошем стању. Обавештења на поменутих коридорима о могућностима боравка у хотелима, као и о садржајима које исти пружају не постоји. ВУ Тара повезана је жељезничким превозом преко Ужица, куда пролази пруга Београд – Бар, а даљи превоз до ВУ Таре представља

велики проблем. ВУ Тара поседује одређену предност ваздушном повезаношћу, изградњом и пуштањем у рад аеродрома Лађевци и за цивилни саобраћај. Перспективно се планира претварање војног аеродрома Поникве такође у цивилни аеродром за мање летелице, што ће додатно побољшати туристичку понуду уз саобраћајну повезаност путним правцима са војним туристичким установама у централном делу Србије. Удаљеност аеродрома Поникве од хотела Оморика износи само 12 km.

Туристички капацитети Војне установе Тара

Планина Тара својом локацијом припада туристичком кластеру Југоисточна Србија који на основу Стратегије развоја туризма Републике Србије ће се комерцијализовати и промовисати као кластер под идејом: “Још увек недирнута, још увек неоткривена”.

Приликом формирања кластера Југоисточне Србије пошло се од карактеристика, да је то предео који обилује недирнутом природом, здравим животом и храном (белим оброцима: сир, млеко, кајмак), културном основом у виду средњовековне баштине, те са изузетним погодностима за миран одмор и бављењем спортом. Само у саставу овог кластере налази се 3 национална парка од 5 колико их има у Републици Србији, као и велики број споменика природе, специјалних резервата природе, подручја од културног и историјског значаја, предела са изузетним облицима.

Знајући за природне лепоте планине и благодети која пружа, Министарство одбране СФРЈ, формирало је војну установу Тару и изградила је своје објекте на најлепшем месту на Тари који су свега неколико сати вожње од Београда (око 180 km), а који су пуштени у рад 7. јула 1973. године, пуних осам година пре проглашења Таром за националним парком. И овај податак указује на визионарство одговорног руководства тадашње војске, као и на правилно позиционирање војних хотелских комплекса. Хотелском комплексу ВУ Тара припадају објекти отвореног типа што подразумева да понуде објекта - пансиона и ван пансиона могу користити сви: припадници војске, цивилне структуре и страни гости.

Својим гостима нуди се прегршт могућности за уживање како лети у дугим окрепљујућим шетњама, тако и зими на скијашким стазама планине Таре. ВУ Тара је комплекс хотела и туристичко – угоститељских и спортско - рекреативних садржаја смештених на Калуђерским Барама, једном од најлепших делова планине Таре. ВУ „ТАРА“ обухватају комплексе хотела „ОМОРИКА“, „БЕЛИ БОР“ и депаданса „ЈАВОР“, војна економија „ПОНИКВЕ“, национална кућа „ЈЕРЕМИЧАК“ и национални ресторан „ЈАВОР“ и низ других пратећих туристичких елемената те представља највећи војни хотелски комплекс у Србији, а по некима и најкомплетнији

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ

са којим ћемо се бавити у наставку овог рада. Војна установа Тара са својим хотелима поред своје локације у саставу Националног парка Тара, на планини Тари, неизоставно добро послује и захваљујући томе што пружа одличне могућности као спортски хотел, конференциски хотел, тематски хотел, породични хотел, хотел за децу и младе (хотел Бели бор), здравствени хотел.

Туристички – хотелијерски објекти војних установа са основном временског рада у којем се обавља активност, сврставају се у објекте са сталним - целогодишњем пословањем. Сигурно да у целогодишњем раду можемо издвојити одређене временске периоде када су објекти одлично попуњени и када се тражи кревет више и на периоде када је попуњеност капацитета слабија. И поред проблема неравномерне целогодишње попуњености објекти раде током читаве године. Недостатак гостију у одређеним периодима године хотела покушеве се премостити орјентацијом на друге сегменте пословања и туристичке понуде и тражње, издавањем капацитета за потребе екскурзија–рекреативних настава за децу, долазак спортиста, организовањем конгреса и семинара и сл...

Локација објекта има изузетан значај у целокупном позиционирању, а касније и пословању војних установа и њихових хотела. Објекти војних установа су постали део комплетне понуде дестинације на којима се налазе. Посетити планину Тара, одсести у предивном хотелу Оморика који је заштитни знак планине, обићи Кремну и Шарганску осмицу, посетити манастир Рачу представља незаборавни доживљај приликом обиласка ове туристичке дестинације. И сама ВУ Тара за свој препознатљив знак узела је симбол дрвета Панчићеве Оморике.

Објекти су отворени свих 365 дана у години, категорисани су Законом о туризму и Правилником о разврставању, минималним условима и категоризацији угоститељски објеката са 2 и 3 звездице. Опремањем и категоризацијом хотела се није само објекат сврстао на лествици признања него се упоредо радило и на одржавању и повећавању квалитета услуга (производа), знајући да је гост спреман да плати и квалитет, а не само количину услуге која је одређена ценом. Код хотела Оморика опремљеност објеката је таква да је исти могуће сврстати и у категорију са 4 звездице, али се одустало од истог јер би поменуто категорисање значило и неке додатне трошкове, што би довело до повећања цене, и до одвајања од једне велике циљне групе која сада чини главни промет.

Структурне карактеристике објеката у војним установама су битна компонента њене укупне понуде.

Хотел Оморика налази се на надморској висини 1059 m, удаљен је од Бајне Баште 20 км или 10 км од места Кремна, а у саставу ВУ Тара је најрепрезентативнији хотел војних установа са 370 лежаја у 1/1, 1/2, 1/3, 1/4

собама модерно опремљеним и 8 апартмана и 2 президент апартманима. Свака соба има купатило, телефон, телевизор (кабловски програм). Категорисан је са *** звездице и располаже са следећим садржајима. Гостима је на располагању: ТВ сала, банкет сала, сала за пријеме, кино сала која је опремљена и веома погодна за одржавање семинара, симпозијума, конгреса и других разних стручни скупова; смештај и организација за разне видове рекреативне наставе; фризерски салон, амбуланта, затворени базен; продавница сувенира, пошта; више уређених пешачких стаза, а за спортисте и рекреативце - трим стазе; спортски терени (фудбалски терен, тениски терен, кошаркаши и рукометни терен и терени за мале спортове), ски стаза и др; модерно опремљен ресторан, аперитив бар; ноћни бар, дискотека, национални ресторан „Јавор“, национална кућа „Јеремичак“, посластичарница; трим сала, куглана, сала за стони тенис, сауна, пикадо, билијар.

Хотел Бели Бор налази се од хотела Оморика 4,5 km пешачком стазом, у делу Таре који се зове Радмиловац, а за употпуњавање својих садржаја користи садржаје хотела Оморика. У зимском периоду гости могу да користе ски стазе које се налазе непосредно уз хотел Бели Бор, на надморској висини од 1000 метара. Ту су два ски лифта, и то један за почетнике и децу дужине 150 м и други за скијаше рекреативце дужине 450 m.

Туристима и посетиоцима хотела Бели Бор су на располагању: 300 кревета у 1/1, 1/2, и 1/3 собама; опремљена кафана, два аперитив бара; диско клуб, биоскопска сала; ТВ сала са сателитским програмом; билијар и сала за стони тенис; три кошаркашка терена; као и разноврсни излети који се организују у склопу излета хотела Оморика.

Садржаје хотела употпуњују продавница, амбуланта и сала за сасанке. Током читаве сезоне (лети и зими) у хотелу се организују забавне вечери и музички програм за госте хотела. Све собе у хотелима су снабдеване топлом и хладном водом и централним грејањем.

Депаданс ЈАВОР налази се непосредно уз хотел Оморику и располаже са 50 лежаја у 1/1, 1/2 собама. У саставу депаданса налази се Национална кућа Јавор са живом музиком (репертоар староградских песама), а све собе су са телевизором и телефоном.

Понуда туристичких производа војне установе Тара

Само своје место локација различитих објекта је одредила да буде циљни сегмент ВУ Таре буду њени туристички производи: планински, рекреативни, конгресни туризам и МІСЕ, туризам специјалних интереса.

Сви објекти су опремљени садржајима који су представљени као могућ туристички производ, као и са великим могућностима бављења и другим видовима туризма (спортски, школски, историјски туризам...).

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ

Заједничке карактеристике хотела ВУ Тара и њихових туристичких дестинација је комплексни и мултидимензионални тотални туристички производ (разноликост природних, културних и друштвених ресурса као и туристичких услуга). Најважније обележје туристичког производа дестинације војних установа је да произлази из одређеног скупа услуга. Туриста препознаје војну установу као производ дестинације, као јединствену оптималну координацију туристичке понуде. Менаџмент војни установа као основ за постизање предности мора да користи у наредном периоду природне, историјске и културне ресурсе које се налазе у рејонима саме дестинације и која су опште природна богатства. Такође у циљу продужења туристичке понуде и на остале периоде када је заступљеност посетиоца слабија потребно је организовати више ван пансионских садржаја којих нема.

Тара је прекривена густим, очуваним шумама јеле, смрче, букве и борова са 1019 биљних врста, од којих је 13 пронађено и детерминисано у последње време и прошараним пропланцима и ливадама. Под шумама налази се око 13.000 хектара. Цео простор Националног парка обухвата: планину Тару, Црни врх, Звезду, Столац, кањон Дрине са Перућцем и околину Бајине Баште. Најчувенија је Панчићева оморика (*Picea omorika*), која је и знак ВУ Тара, наша најлепша и најзанимљивија врста четинара, реликт флоре још из терцијера, који је овде пронашао Јосиф Панчић 1875. године. Биљке које представљају праве реткости поред Панчићеве оморике су и следеће: тиса, божиковина, маслиница, златна папрат, циклама, шумска линцура итд. Повремено се организују пешачке туре са лиценцираним водичем кроз пределе планине Тара, које ногу бити различитих дужина, што првенствено зависи од припремљености гостију.

Животињски свет је веома разноврстан - регистровано је преко 200 птица и сисара. Богатство фауне огледа се у присуству низа ретких, а веома значајних врста као што су дивокозе, медведи, срне, куне, орлови, а у водама богатство реткости, као што су младица и липљани. Падине Таре представљају повремено или трајно станиште за преко 100 врста птица, као што су сури орао, белоглави суп, сиви соко, велика ушара, велики тетреб. На овом подручју забележено је и 24 врсте сисара, од којих је 17 заштићено као природна реткост. Посебно су атрактивни мрки медвед дивокоза, срна, дивља мачка, видра и многе друге. Дубоки кањони и очувана вегетација представљају идеално станиште за многе животињске врсте од којих се издваја Панчићев скакавац који се сматра локалним ендемитом Таре.

Нека од насеља која се налазе на Тари, посетиоцима могу приуштити праву идилу планинског села. У планинским условима туризам је заинтересован да чува и унапређује ресурсе јер су им његова „сировина“ услов за стицање дохотка. Један од последњих хитова еко-руралног туризма је простор планине Шарган, смештен између већ афирмисаних центара

планинског и еко-руралног туризма Таре и Златибора. Са центром у насељу Мокра Гора, бројним објектима за смешта апартманског типа сконцентрисаних око пруге уског колосека и градитељског подухвата "Шарганске осмице", уз атрибуте високог степена атрактивности природног окружења, овај простор привлачи значајне међународне групације заинтересоване за еко-етно, рурални, ловни, рекреативни и авантуристички туризам.

Национални парк Тара има и богато културно – историјско наслеђе: Манастир Рачу из 13. века, средњовековни солотушки град, некропола стећака у Перућцу и Растишту, чине драгоцени део српске средњовековне баштине. На источним падинама Таре, на око 50 км од Бајне Баште, налази се место Вишеград који је пун историски прича и средњовековне архитектуре. На северозападним падинама Таре налази се место Кремна – надалеко познато по Кремарском пророчанству и породици Тарабић. Поред разноврсне понуде ВУ Таре како лети тако и зими, у близини је од пре пар године почео са радом темацки парк – етно село – дрвен град. Посебни доживљај је возњом старом али сигурном парном локомотивом већ поменутом - Шарганском осмицом. У кањонима Таре налазе се многи трагови праисторије, античке, римске и византијске културе. Манастир Рача је подигао српски краљ Драгутин Немањић у другој половини XIII века. Више пута је рушен и обнављан. У њему је, у тами средњовековног ропства под турском империјом, чувана српска духовност и писменост знањем и трудом рачанских монаха. Они су овде, у келијама и скитовима, преписивали црквене књиге све до Велике сеобе Срба 1689. године. Своју мисију наставили су и у новим српским крајевима преко Саве и Дунава. Из новије историје манастир је познат по устаничкој борби обновитеља и старешине манастира Хаџи-Мелентија у Првом српском устанку 1804. године, на шта данас подсећа устанички барјак који се чува у манастирској ризници. За време Другог светског рата у манастиру је по специјалном задатку, сачувано Мирослављево јеванђеље, један од највреднијих писаних споменика српске културе.

Планину Тара са изузетним рекреативним садржајима ВУ Тара, повољним климатским условима, са великим бројем сунчаних дана, са изузетним пејзажом и здравом животном средином са разлогом зову фабрику црвених крвних зрнаца. Самим доласком и борављењем у Националном парку Тара пружају се сви услови за пријатан одмор, рекреацију, рехабилитацију, а клима благотворно делује на људско здравље, помажући у лечењу: бронхијалне астме, хронични бронхитис, астенија, анемија, болести дисајни органа и кардиоваскуларног система.

Сплаварење Дрином као понуда ВУ Таре и обилазак кањона Дрине могуће је бродом пловећи језером које почиње код Перућца, што је посебан доживљај. За сплаварење Дрином (дринска регата) у летњој сезони

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ

туристима су на располагању чамци за излете који су у понуди ВУ Таре од 2005. године и уређене плаже на језеру. Откривање кањона из чамца остаће вам у незаборавном сећању. ВУ Тара за своје госте организује пикнике (на којима се служе разни специјалитети, припремљени у природи), затим излете на Златибор и бродом до Вишеграда (у летњој сезони).

До почетка деведесетих година у близини хотела Бели Бор, постојао је ауто камп. Ово је једна од могућности која уз мало улагања може да пружи ВУ Тара, поготово ако се зна да је постојала одговарајућа инфраструктура и опрема за овај вид туризма и да је камперски туризам данас веома заступљен, поготово код млађе популације.

Ђачке и студентске екскурзије (школе у природи, рекреативна настава) представљају једну од могући циљни група која успешно може премостити проблеме ван сезоне издавањем вишкова капацитета у циљу школског туризма вртићима, основним школама, средњим школама и студентским путовањима. Ово је један од видова туризма који није у довољној мери заступљен у ВУ Тари. И поред тога што се ВУ Тара налази издвојена у недирнутој природи, пружала још низ других садржаја овим корисницима услуга: спортске терене, уређене стазе за шетњу, близину културно – историјских места и сл. Такође ВУ Тара пружа посетиоцима могућности купања, сунчања, планинарења, пешачења, сплаварења, параглајдинга, брдске вожње бицикла, змајарења, како на планини Тара и њеним обронцима, тако на обалама реке Дрине.

Увиђајући одређене погодности већ дужи низ година на планини Тара, у објектима хотела Оморика и Бели Бор бораве разне спортске екипе и велики број репрезентација Србије. Сигурно да велика предност Таре представља и изузетна клима и просечна висина око 1200 метара тако да се управо овде и обављају висинске – планинске припреме. Посебне погодности имају спортисти јер могу користити уређене терене за фудбал, одбојку, 5 тенис терена и три кошаркашка терена код хотела „Бели Бор“. Поред терена спортским екипама су на располагању и трим сала, куглана, сала за стони тенис, сауна, затворен базен, пикадо и билијар.

У непосредној близини хотела Оморика пружају се услови за пријатан боравак, шетње и планинарење. Пашачка стаза која се још назива и стазом љубави потпуно је уређена (10 km) и на сваких 100 m налазе се клупе за одмор, а за спортисте и рекреативце трим стаза 1,8 km која је ноћу осветљена и налази се на висини од 1059 m. Предност чини и 24. часовно присуство доктора у хотелу Оморика. Тара је за многе „планинска лепотица“, један од ретких предела, где човек може да се у исконској природи одмори, да осети тишину и мир, у раскоши и бујању разних облика живота. Старијем становништво као једној од циљни група, које је сва више у порасту управо одговара овакав миран планински туризам уз редо-

вну рекреативну шетњу. Последњи пар година приметан је нешто повећан број долазака страних туриста у хотеле Оморику и Бели бор.

Попуњеност хотела ВУ Тара у последњих 10 година стално варира и чини око 55% смештајних капацитета, док је број гостију у сталном паду у предходних 5 година. Посматрајући структуру гостију најслабија је посећеност страних гостију (око 5%), затим припадника МО и ВС и њихових породица (око 10%), а најбоља је грађана РС (75%). Посматрано само просек долазака страних туриста у односу на просека туристичког места којем припада посета истих је у војној установи Тара нижа. Статистики посматрано по броју ноћења указује да страни туристи у хотелима ВУ Тара бораве свега око 2,5 дана, домаћи туристи око 3,5 дана а припадници МО и ВС око 5 дана, те и овај податак указује на неадекватну инепотпуну туристичку понуду која би госте задржала дуже.

У перспективама развоја туризма на простору Таре неопходно је сагледавање структуре мотива који опредељују кретања туриста. Разноврсност туристичког производа, разноврсност услуга и услова за боравак, хармонија атрактивности и лепеза могућности треба да чине ВУ Тару веома успешном дестинацијом. У први план потребно је истицати потребу за развијањем селективних видова туризма који су међусобно повезани. Основно полазиште таквог развоја треба да буде засновано на неопходности комплексног и комплементарног повезивања више врста туризма: спортског, конгресног, бањског-здравствено лечилишног, планинског, излетничког, ловног и риболовног, манифестационог, културно, туризма на селу, еколошког итд.

Закључак

Веома је битно да Војне установе подигну активност својих туристичких производа. Сви домаћи и светски стручњаци који се баве истраживањем у туризму и туристичким предвиђањима управо оваква места на којима се налазе војне установе, позиционирали су као најбоље дестинације за остварење жеља туриста са једне стране и остварење добити са друге стране, уз обавезно увођење тоталног и одрживог квалитета туризма у свим садржајима.

Планина Тара несумњиво се карактерише у доброј мери очуваном животном средином и великим бројем локалитета са природним, традицијским и културолошким вредностима. Речне долине, језера и шумски комплекси пружају пејзаже лепоте још недирнуте природе. Шетња шумским стазама и смештај у савремено опремљеним хотелима ВУ Тара омогућава посетиоцима да осете живот људи на планини и све то кроз креативно-едукативну активност. Све претходне наведене одлике омогућују да се

ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ВОЈНЕ УСТАНОВЕ „ТАРА“ НА ПЛАНИНИ ТАРИ

на планини Тари развија туризам са сасвим солидним позицијама у Србији и Европи и да се и на тај начин овај крај још озбиљније укључи у новије светске туристичке токове.

Често је питање поготову у времену транзиције, смањења војске да ли нека од војно доходовних установа треба да ради, каква је перспектива – позиција исти, дали имају места на тржишту Србије. Управо овај рад је и написан да објасни разлог постојања и опстанка исти у саставу МО и Војске Србије са посебним освртом на војну установу " Тара ", са могућностима опстанка, предностима шта пружа као и потребе за задржавањем ове установе у саставу војске.

Војна установа Тара подразумева одличну организованост, беспрекорну услугу , сигурност боравка, беспрекорну хигијену, одличну уређеност објекта и простора, предивну гостољубивост, одличну комуникацију и све остало што уз пристојну цену може само да буде разлог више за боравак у истим објектима. На тржишту Србије издвајају се предузећа која имају стратегијске визије и професионални приступ управљању, и ти хотели ће сигурно бити окосница развоја туризма а ту се сигурно налазе и хотели Оморика и Бели бор, иако се код исти треба под хитно радити на усавршавању инструмената маркетинг микса.

Литература

- Белиј, С. (2006). Заштићене природне вредности као предуслов за развој туризма у Србији. Привредни преглед. *Ревизија Рада 316*.
- Видрић, К. (1987). *Планинским стазама кроз Национални парк Тара*. Бајна Башта: Национални парк Тара.
- Додић, О., Рајић Н. (2004). *Манастир Рача и цркве у рачанском крају*. Ужице: Братис
- Јовичић, Д. (2000). *Туризам и животна средина - концепција одрживог туризма*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Јовичић, Ж. (2002). *Туризам Србије*. Београд: Туристичка штампа.
- Стратегија развоја туризма Републике Србије (2005). Београд: Министарство трговине, туризма и услуга Републике Србије.
- Станковић, С. (2001). Еколошки аспект планина Југославије . У: Зборник радова I Конференција “С планином у нови век”, Копаоник.
- Станковић, С., Павловић, С. (2005). Бањски и планински туризам, *Зборник радова 53*.
- Попеску, Ј. (2000). Одрживи и одговорни развој туризма у XXI веку. Београд: Туристичка организација Србије.
- Унковић, С., Чачић, К., Бакић, О. (2002). *Савремена кретања на туристичком тржишту*. Београд: Економски факултет.

Михајло Ранисављевић

Чачић, К. (1998). Пословање предузећа у туризму. Београд: Економски факултет.

***Званичан лист МО, Одбрана; број 20, од 15.07. 2006. године и управа ВУ Тара.

***Званичан лист МО, Одбрана; број 21, од 01.08. 2006. године и управа ВУ Тара.

Mihajlo Ranisavljević

**POSITIONING OF MILITARY FACILITIES "TARA" ON MOUNTAIN TARA
IN THE SERBIAN TOURIST OFFER**

Summary

Military facilities Tara include excellent organization, fantastic service, high level of security, impeccable hygiene, excellent arrangement of the building and space, wonderful hospitality, excellent communication and everything else with a decent price which can be one more reason to stay in the same facilities. On the Serbian touristic market are differentiated companies with strategic vision and professional management, and these hotels definitely will be the backbone of tourism development.